

АНАЛІЗ СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК ЗАСОБУ НАДАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

У роботі досліджено актуальний стан регулювання віртуальних активів в Україні через призму діяльності благодійних організацій. Автором проведено аналіз профільного законодавства у сфері віртуальних активів та благодійності на предмет правового статусу віртуальних активів в Україні та наявності чітких правил надання та отримання благодійної допомоги у віртуальних активах. Було висвітлено сьогоденні реалії залучення та використання благодійних внесків у формі віртуальних активів українськими благодійними організаціями. У висновках до наукової роботи автором охарактеризовано основні правові виклики по темі дослідження та запропоновано шляхи до їх вирішення.

Ключові слова: віртуальні активи, благодійні організації, благодійна пожертва, благодійник.

У сучасних умовах глобальної цифровізації віртуальні активи набувають все більшого значення в різних сферах суспільної діяльності, зокрема і в благодійності. Вони поступово інтегруються у фінансову систему, стаючи інноваційними інструментами, в тому числі й для надання благодійної допомоги. На тлі таких змін у світовій та національній фінансовій політиці питання правового регулювання віртуальних активів набуває особливої актуальності для України. Виникає необхідність запровадження правових норм, які забезпечуватимуть прозорість і підзвітність благодійних транзакцій з використанням віртуальних активів, захищаючи інтереси як благодійників, так і одержувачів допомоги.

Проте, на жаль, аналіз поточного рівня розробленості національного законодавства у сфері віртуальних активів дозволяє дійти висновку, що станом на 2024 рік в Україні де-факто відсутнє повноцінне правове регулювання віртуальних активів [1]. Закон України «Про віртуальні активи» № 2074-ІХ, прийнятий 17 лютого 2022 року, став важливим кроком, який наблизив Україну до визнання віртуальних активів частиною економічної системи держави. Водночас, його набрання чинності досі затримується через необхідність внесення відповідних змін до Податкового кодексу України. А тому єдиним чинним нормативним документом, який регулює правовий статус віртуальних активів, залишається Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-ІХ. Цей закон визначає поняття «віртуальні активи» за міжнародними стандартами FATF та окреслює ключові аспекти регулювання їх транзакцій у контексті фінансового моніторингу.

Незважаючи на це, наразі правовий статус віртуальних активів в Україні чітко не визначений, застосування таких активів у благодійній сфері сильно ускладнюється питаннями щодо їхнього правового регулювання, зокрема, стосовно оподаткування, фінансового моніторингу та легітимності як засобу обігу. Основний законодавчий акт, що регулює благодійну діяльність, - Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» № 5073-VI - не містить положень, які б прямо передбачали використання віртуальних активів у якості благодійних пожертв. Так, згідно положень Закону № 5073-VI благодійною пожертвою визнається безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до цього Закону [2]. Проте, «цифрове вираження вартості» [3] не можна віднести до жодної з традиційних категорій благодійної пожертви, передбачених чинним законодавством. Вищевказане означає, що можливість застосування віртуальних активів для благодійних цілей залишається правовим викликом, вирішення якого потребує внесення додаткових змін до вітчизняного законодавства, що визначало б процедури та обмеження їхнього використання в цій сфері.

Однак, попри відсутність належного регулювання віртуальних активів у благодійній діяльності, сьогодні в Україні спостерігається тенденція до їх активного використання, що особливо посилилося з початком війни та запровадженням воєнного стану. Тільки за тиждень від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну за допомогою криптовалюти вдалося зібрати понад 53 млн дол. США, що згідно аналітичної інформації Crystal Blockchain, є найбільшим за обсягом «криптопожертв» в історії [4]. Найпоширенішими віртуальними активами, що використовуються для надання та отримання благодійної допомоги є Bitcoin та альткоїни Ethereum, Tether або USDT. Такі «донати» приймають різноманітні благодійні платформи та організації. Яскравим прикладом є започаткована за ініціативи Президента України цифрова платформа UNITED24, яка у вересні 2022 року отримала внесок у формі віртуальних активів в еквіваленті 500 тисяч доларів США, які донор розподілив порівну між напрямками «Оборона і розмінування» та «Медична допомога» [5]. Серед відомих благодійників, що залучають пожертви у віртуальних активах можна виокремити Благодійний фонд Сергія Притули, БФ «Повернись живим», БФ «Армія SOS». Потужним популяризатором віртуальних активів на державному рівні сьогодні виступає Міністерство цифрової

трансформації в Україні, яке разом із криптобіржею Kuna та сервіс-стейкінгом Everstake створили проект Aid For Ukraine, метою якого є збір благодійних внесків у віртуальних активах на підтримку України у війні з РФ [6].

Надаючи характеристику процедурі залучення віртуальних активів як благодійних внесків, варто вказати, що вона здійснюється за допомогою зареєстрованого віртуального гаманця (що як правило, належить третій особі, а не самій благодійній організації), з якого постачальники послуг, пов'язаних з віртуальними активами (так звані VASP) від імені благодійної організації здійснюють обмін віртуальних активів на гривню або іноземну валюту. Надалі VASP або іншою третьою особою кошти перераховуються на рахунок такої благодійної організації.

Проте, якщо на початку повномасштабного вторгнення ніхто, ані на рівні Уряду, ані на рівні громадськості, – не зважав на відсутність правового регулювання у сфері віртуальних активів, а залучення коштів на благодійні та гуманітарні потреби відбувалося всіма доступними засобами з єдиною метою вистояти проти ворога, то з плином часу питання «надання та отримання благодійної допомоги в Україні в криптовалюти» постало в площині необхідності встановлення чітких правил використання віртуальних активів у благодійності та забезпеченні прозорості та підзвітності таких операцій. На це вказують офіційні заяви представників влади, зроблені нещодавно. Зокрема, чинний Голова Національного Банку України Андрій Пишний у жовтні цього року повідомив, що НБУ сьогодні не розглядає криптовалюту як законний спосіб платежу, проте працює над врегулюванням ринку віртуальних активів [7]. Водночас, за словами Голови парламентського комітету з питань фінансів, податкової та митної діяльності, віртуальні активи в Україні можуть легалізувати в першому-другому кварталі 2025 року [8].

Таким чином, підсумовуючи дану роботу, вбачається, що правовими проблемами використання віртуальних активів як засобу надання благодійної допомоги Україні є відсутність нормативної бази для обороту віртуальних активів, яка в свою чергу, тягне за собою неможливість їх використання в якості благодійної пожертви. Хоча окремі аспекти визначено в законодавстві, вони не охоплюють усіх специфічних потреб у сфері благодійності, що ускладнює належну інтеграцію віртуальних активів в економічні та фінансові системи країни, а також створює ризики для благодійників та бенефіціарів благодійної допомоги.

У якості вирішення зазначених проблем пропонується:

1. розробити та прийняти Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами»;

2. уніфікувати визначення поняття та розуміння правової природи віртуальних активів у Законах України № 361-ІХ та 2074-ІХ;

3. внести зміни у профільне законодавство у сфері благодійної допомоги, визначивши віртуальні активи однією з категорій благодійної пожертви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рядінська, В. О. Правові проблеми надання та отримання благодійної допомоги Україні у криптовалютах. І правоохорона. 2023. № 2 (60), 130. URL: [https://doi.org/10.36486/np.2023.2\(60\)](https://doi.org/10.36486/np.2023.2(60)).

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012р. № 5073-VI. Дата оновлення 03.09.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019р. № 361-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

4. На підтримку України зібрали \$53 млн у криптоактивах. Міністерство цифрової трансформації України. 04.03.2022р. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/na-pidtrimku-ukraini-zibrali-53-mln-u-kriptoaktivakh>.

5. ОТРИМАЛИ НАЙБІЛЬШИЙ ВНЕСОК У КРИПТОВАЛЮТІ — 500000 \$. 10.09.2022р. UNITED24. URL: https://u24.gov.ua/uk/news/our_largest_cryptocurrency_contribution.

6. Help Ukraine with crypto, don't leave us alone with the enemy. Aid For Ukraine. URL: <https://aid-for-ukraine.io>.

7. Юрій Тарасовський. Нацбанк не розглядає криптовалюту як законний спосіб платежу – Пишний. Журнал Forbes Ukraine. 16.10.2024р. URL: <https://forbes.ua/news/nbu-ne-rozglyadae-kriptovalyutu-yak-zakonniy-zasib-platezhu-pishniy-16102024-24208>.

8. Олійник В. Криптовалюту в Україні планують легалізувати у 2025 році. Гетманцев порадив відмовитися від ілюзій щодо податкових пільг. 11.10.2024р. Онлайн-журнал AIN.UA. URL: <https://ain.ua/2024/10/11/kriptovaliutu-v-ukrayini/>.